

ŠTUDIJNÝ PROGRAM: UČITEĽSTVO ETICKEJ VÝCHOVY, Bc. stupeň

Tézy pre prípravu na štátnu skúšku

ČASŤ A (eticko-filozofická, sociologicko-politologická)

1. Vysvetlite základné pojmy etiky a štruktúru morálky – morálne vedomie, morálne vzťahy a mravnú činnosť (morálne významné konanie).
2. Charakterizujte a porovnajte základné princípy utilitarizmu, deontologickej etiky a etiky cnosti vo vzťahu k ich nožnej aplikácii v praktickej (aplikovanej) etike.
3. Charakterizujte a porovnajte základné výskumné smery etiky – deskriptívna, normatívna, metaetika, praktická (aplikovaná) etika.
4. Etické problémy a dilemy súčasného sveta. Súčasná morálna kultúra. Etický relativizmus a univerzalizmus.
5. Charakterizujte a porovnajte hodnoty v environmentálnej etike (ekologické, vnútorné, či inštrumentálne hodnoty).
6. Vysvetlite a porovnajte antropocentrické a neantropocentrické etické argumenty k riešeniu environmentálnej problematiky.
7. Vysvetlite miesto filozofie v systéme vied a kultúry, charakterizujte a porovnajte základné filozofické smery a disciplíny.
8. Miesto filozofického pýtania o človeku v učebných osnovách etickej výchovy. Čo je človek? Človek a jeho antropína: autenticita, jedinečnosť, rozumnosť, súcitnosť, morálka, sloboda, kultúra a iné.
9. Sociologické disciplíny skúmajúce oblasti spoločenského života.
10. Aktuálne problémy v oblasti sociológie výchovy.
11. Porovnajte štruktúry, princípy a hodnoty demokratického a totalitného (fašistického, komunistického) politického systému a aplikujte ich na podmienky Slovenska.
12. Vysvetlite základné ľudské a občianske práva a základné princípy ústavy SR.
13. Charakterizujte politicko-filozofické a sociálno-etické východiská, najvýznamnejšie politické ideológie a doktríny uplatniteľné v rámci hodín etickej výchovy
14. Občan v interakcii. Interakcie, vzťahy, komunikácia v živote občanov. Model jednotlivých sfér občianskej spoločnosti, občianskych vzťahov a interakcií.
15. Charakterizujte 1. Československú republiku v porovnaní s obdobím 1. Slovenskej republiky a zhodnoťte ich miesto v histórii Slovenska.
16. Vysvetlite význam a priebeh slovenského národného obrodenia v kontexte modernej histórie Slovenska.

Literatúra

- ANZENBACHER, A. 2000. *Úvod do etiky*. Bratislava : IRIS, 2000. 292 s. ISBN 80-7113- 111-3.
- BAĎUROVÁ, B. 2015. *Environmentálna etika a výchova*. Banská Bystrica: PF UMB, 2015. 156 s. ISBN 978-80-557-0859-1.
- BAĎUROVÁ, B.- SZÁNTÓ, V.- VANDROVCOVÁ, T.- WRÓBLEWSKI, Z. (eds.) 2016. *Environmentálne etika v krajinách V4 – Environmental ethics in V4 countries*. Banská Bystrica : PF UMB, 2016. 292 s. ISBN 978-80-557-1175-1.
- CORETH, E. 1996. *Co je človek?* Praha : Zvon, 1996. 211 s. ISBN 80-7113-170-9.
- DOČEKALOVÁ, P. – ŠVEC, K. 2010. *Úvod do politologie*, Praha : Grada, 2010. 263 s. ISBN 97-8802-4729-40-4.
- DRAGUŇ, E. a kol. 1995. *Obraz sveta, jeho podstata, historické modifikácie a význam*. Nitra : UKF, 1995. 86 s. ISBN 80-8050-032-0.
- ĎURIAČ, M. Vybrané kapitoly zo sociálnej filozofie. Banská Bystrica : FHV UMB, 1999.
- FAZEKAŠ, E. 2004. *Etika v náboženských systémoch*. Banská Bystrica : UMB, 2004. s. 63. ISBN 80-8083-062-2.
- GLUCHMAN, V. - DOKULIL, M. 1998. *Súčasná etické teórie* (Etika II), Bratislava : PVT, 1998. ISBN 80-88859-14-X.
- HEYWOOD, A. 2008. *Politologie*, Praha : Aleš Čeněk, 2008. 537 s. ISBN 80-7380-115-1.
- HOMPSON, M. 2004. *Přehled etiky*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-806-6.
- KALISKÝ, J. 2013. *Ekologické hodnoty v etickej výchove*. Banská Bystrica : PF Univerzita Mateja Bela, 2013. 76 s. ISBN 978-80-557-0670-2.
- KAMENEC, I. 1992. *Slovenský štát*. Praha : Anomal, 1992. 143 s. ISBN 80-9002-353-3.
- KLIMEKOVÁ, A. a kol. 1998. *Dejiny etických teórií*. Prešov : CVT FHPV PU, 1998.
- KOHÁK, E. 2011. *Zelená svatozář*. Praha : Zvon, 2011. ISBN 978-80-85850-86-4.
- kol. *Dejiny etického myslenia v Európe a USA*, Kalligram, 2008.
- KOLEKTIV. 2003- *Krátke dejiny Slovenska*. Bratislava : Academic Elektronik Press, 2003.
- KORIM, V. 2000. *Základy politologie*. Banská Bystrica : PF UMB, 2000. 132 s. ISBN 80- 7100-921-0.
- KORIM, V. 2012. *Politológia a politická etika*. Banská Bystrica : PF UMB, 2012. 35 s. ISBN 978-80-557-0449-4.
- KOVÁČ, D. 2007. *Dejiny Slovenska*. Praha : NLN, 2007. ISBN 80-7106-635-4.
- LEŠKO, V. – MIHINA, F. 1999. *Dejiny filozofie*. Bratislava : Iris, 1999. 357 s. ISBN 80- 88778-82-4.
- MARTINKOVIČOVÁ, M. 2002. *Politológia*. Banská Bystrica EF UMB, 2002- 186 s. ISBN 80-8055-659-8.
- MISTRÍK, E. a kol. *Občan a občianstvo*. Veľký Biel: POPE PRINT, 2001.
- PELCOVÁ, N. 2000. *Filozofická a pedagogická antropologie*. Praha : Karolinum, 2000. 201 s. ISBN 80-246-0076-5.
- PLICHTOVÁ, J.(ed.) *Občianstvo, participácia a deliberácia na Slovensku: teória a realita*. Bratislava: Veda, 2010.
- POLÁKOVÁ, E. – ČÍŽMÁRIKOVÁ, K. *Občianska rovnosť v teórii a vzdelávacej praxi*. Banská Bystrica: PF UMB, 2013.
- POLÁKOVÁ, E. (ed.) 2016. *Ľudské práva a prosociálna výchova*, Metodická príručka pre učiteľov základných škôl. Banská Bystrica : PF UMB, 2016. 177 s. ISBN 978-80-557-1098-3.
- POLÁKOVÁ, E.- BAĎUROVÁ, B. 2013. *Vybrané problémy sociálnej etiky*. Banská Bystrica : PF UMB, 2013. 112 s. ISBN 978-80-557-0662-7.

REMIŠOVÁ, A. 2008. *Dejiny etického myslenia v Európe a USA*. Bratislava : Kaligram, 2008. ISBN 978-80-8101-103-0.

THOMPSON, M. 2004. *Přehled etiky*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-806-6.

VAJDA, J. 2006. Úvod do etiky. Bratislava : IRIS, 2006. 251 s. ISBN 808913212x.

ČASŤ B (teória mravnej a etickej výchovy)

1. Mravná výchova a výchovné programy na Slovensku. Programy mravnej výchovy vo svete.
2. Psychologické teórie morálneho vývinu (psychoanalytický prístup, teória sociálneho učenia, kognitívno-vývinová teória).
3. Možnosti výchovy morálneho charakteru (riešenie morálnych dilem, model T. Lickony, model M. Berkowitz a i.).
4. Charakterizujte a vysvetlite behaviorálne teórie učenia v mravnej výchove dieťaťa.
5. Charakterizujte základne princípy humanistickej pedagogiky v mravnej výchove dieťaťa.
6. Charakterizujte problémy a možnosti mravnej výchovy na základných a stredných školách.
7. Charakterizujte a vysvetlite psychosociálny vývin dieťaťa (od narodenia po dospelosť) podľa E. Eriksona.
8. Charakterizujte a vysvetlite sociomorálny vývin dieťaťa (od narodenia po dospelosť) podľa L. Kohlberga.
9. Základné pojmy náboženskej etiky: láska k Bohu a bližnému, náboženské cnosti (vera, láska, nádej, pokora...), spravodlivosť, zmysel života podľa náboženstva, spiritualita, svätosť ako morálny ideál.
10. Charakterizujte koncepciu etickej výchovy k prosociálnosti podľa R. R Olivara a L. Lencza.
11. Charakterizujte osobnosť učiteľa etickej výchovy a zásady, ktorými sa riadi (podľa L. Lencza).
12. Vysvetlite podstatu základných a aplikačných tematických celkov v etickej výchove.
13. Objasnite druhy a formy pomáhajúceho správania, v nich identifikujte prosociálne správanie a vysvetlite jeho podstatu a význam.
14. Objasnite 4-krokovú stratégiu výchovy k prosociálnosti v prostredí školy.
15. Vysvetlite povahu filozofického, kritického a tvorivého myslenia a vysvetlite ich význam v etickej výchove.
16. Dátové prostredie – jeho pozitíva a negatíva. Ochrana detí voči nežiaducim vplyvom dátového prostredia na ich vývoj.
17. Vysvetlite podstatu jednotlivých fáz plánovania projektu a hlavných súčastí návrhu projektu.
18. Charakterizujte jednotlivé školské výchovno-vzdelávacie zaradenia a špeciálno-výchovné zariadenia a priradte k nim jednotlivé vyhlášky upravujúce ich činnosť.
19. Charakterizujte hru a uveďte jednotlivé klasifikácie delenia hier a aspoň jeden príklad ku každej hre.

Literatúra

- BAĎUROVÁ, B. – KALISKÝ, J. *Aplikácia ľudskoprávnych tém vo vyučovaní anglického jazyka a výtvarnej výchovy v ZŠ : metodický materiál pre učiteľov ZŠ*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2017. - 228 s. - ISBN 978-80-557-1238-3
- BALÁŽOVÁ, E.: *Hračky v škole*. Banská Bystrica: 2004.
- BROŽÍK, V. 2007. *Hodnotové orientácie*. Nitra: FF UKF, 2007. ISBN 80-8050-958-1.
- BUGÁR, J.: *Náboženstvo v etickej výchove*. PF UMB. Banská Bystrica. 2012.
- Etická výchova: problémy teórie a praxe*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Banská Bystrica : PF UMB, 2007, 129 s. ISBN 978-80-8083-496-8.
- FAZEKAŠ, E.: *Etika v náboženských systémoch*. Trian. Banská Bystrica. 2002.
- GILLIGAN, C. 2001. *Jiným hlasem*. Praha: Portál, 2001. 191 s. ISBN: 80-71784-02-8.
- GORDON, T. 1998. *Úspešná rodičovská výchova*. Praha : Portál, 1998.
- GRÁC, J. 2008. *Psychológia mravnosti v teoretických a empirických analýzach*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2008. ISBN 978-80-8082-154-8.
- HANESOVÁ, J. 2001. *Náboženská výchova v školách*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, PF. ISBN 80-8055-494-3.
- HASS, A. 1999. *Morální inteligence*. Praha : Columbus. 152 s. ISBN 80-7249-010-9.
- HEIDBRINK, H. 1997. *Psychologie morálního vývoje*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-154-1.
- KALISKÁ, L. (ed.) *Vybrané aspekty psychologie morálky*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB
- KALISKÝ, J. – KALISKÁ, L. – ČÍŽMÁRIKOVÁ, K. *Morálny vývin stredoškolskej mládeže*. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2013. - CD-ROM, 128 s. - ISBN 978-80-557-0643-6
- KALISKÝ, J. – ZAMKOVSKÝ, J. *Filozofovať vo výťahu. Metodická príručka pre rozvoj myslenia k príbehu Výťah*. Belianum, Banská Bystrica, 2021.
- KALISKÝ, J. (zost.) *Dobro a zlo, alebo o morálke : psychologické a filozofické aspekty morálky v edukácii : zborník vedeckých štúdií*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2013. - CD-ROM, 362 s. - ISBN 978-80-557-0538-5.
- KALISKÝ, J. (zost.) *Dobro a zlo, alebo o morálke : psychologické a filozofické aspekty morálky v edukácii : zborník príspevkov zo sympózia - 1. vyd.* - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2013. - CD-ROM, 203 s. - ISBN 978-80-557-0539-2.
- KALISKÝ, J. *Etická výchova v nemecky hovoriacich krajinách*. Banská Bystrica: PF UMB, 2009.
- KASÁČOVÁ, B. 2004. *Učiteľská profesia v trendoch teórie a praxe*. Prešov : MPC, 2004. ISBN 80-8045-352-7.
- kol. *Prierezové témy v etickej výchove : metodická príručka pre učiteľov základných škôl*. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2016. - ISBN 978-80-557-1107-2.
- KOLČÁKOVÁ, B. M. – SABOL, J.: *Konstruktívne a kooperatívne hry v školských kluboch detí*. Banská Bystrica: 2003.
- KORIM V. a kol. 2010. *Koncepcie etickej výchovy v dynamických premenách*. Banská Bystrica: PF UMB, 2010. ISBN 978-80-557-0007-6.
- KORIM, V., a kol. 2008. *Premeny etickej výchovy v európskom kontexte*. Banská Bystrica: PF UMB, 2008, 258s. ISBN 978-80-8083-661-0
- KOSOVÁ, B. 1998. *Vybrané kapitoly z teórie personálnej a sociálnej výchovy*. Banská Bystrica: PF UMB, 1998.

- KOUTEKOVÁ, M. a i.: Pedagogika voľného času v teórii a praxi. Vysokoškolské učebné texty. 1. diel. Banská Bystrica : PF UMB, 2014.
- KOUTEKOVÁ, M.: Osobnosť vychovávateľa v systéme výchovy mimo vyučovania. Banská Bystrica : PF UMB, 2003, 2007
- KRATOCHVÍLOVÁ, E.: Pedagogika voľného času. Bratislava : Veda, 2003, 2004, 2010.
- KRYSTOŇ, M.: Edukácia detí a mládeže vo voľnom čase. Banská Bystrica : PF UMB, 2003.
- KŘIVOHLAVÝ, J. 2010. *Pozitívni psychologie*. Praha : Portál, 2010. 200 s. ISBN 978-80- 7367-726-8.
- LAJČIAKOVÁ, P. *Psychológia morálky*. Brno: Akademické nakladateľství Cerm, 2008.
- LENCZ, L. - IVANOVA, E. 2005. *Etická výchova, metodický materiál III*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave. ISBN 80-80521956.
- LENCZ, L. 1992. *Pedagogika etickej výchovy*. Bratislava : Metodické centrum, 1992. ISBN 80-85-185-13-X.
- LENCZ, L. 1993. *Metódy etickej výchovy*. Bratislava : Metodické centrum, 1993. ISBN 80- 85185-34-2.
- LENCZ, L. 1994. *Metodický materiál II., k predmetu etická výchova*. Bratislava : MPC, 1994. ISBN 80-85185-62-8.
- LIGAS, Š. 2012. *Digitálne kompetencie v etickej výchove*. Banská Bystrica : PF UMB, 2012. 50 s. [3,12 AH]. ISBN 978-80-557-0447-0.
- OLIVAR, R. R. 1992. *Etická výchova*. Bratislava : Orbis Pictus, 1992. ISBN 807-15800-15.
- PODMANICKÝ, I. – RAJSKÝ, A. *Prosociálnosť a etická výchova : skúsenosti a perspektívy*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2014.
- POLÁKOVÁ, E. a kol. *Ludské práva a prosociálna výchova : metodická príručka pre učiteľov základných škôl* [elektronický zdroj]. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2016. - ISBN 978-80-557-1098-3. - CD-ROM
- POSPÍŠIL, J. – ZÁVODNÁ, L. S. 2009. *Mediální výchova*. Kralice na Hané : Computer Media s.r.o., 2009. 88 s. ISBN 978-80-7402-022-3.
- RAJSKÝ, A. – PODMANICKÝ, I. *Človek človeku : K prameňom etickej výchovy*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2016.
- SOUZA, D. : *Křesťanství a ateizmus úplně jinak. Ideál*. 2009.
- ŠTAMPACH, I. O.: *Přehled religionistiky*. Portál. 2008.
- VACEK, P. 2008. *Rozvoj morálního vědomí žáků*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367- 386-4.
- VACEK, P. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2011
- VALICA, M. a kol. 2011. *Modely výučby etickej výchovy a kompetenčného profilu učiteľa etickej výchovy*. Banská Bystrica : PF UMB, 2011. 168 s. ISBN 978-80-557-0326-8.
- VALIHOVÁ, M. – SZALAIOVÁ, G. 2011. *Prosociálnosť a osobnosť žiaka strednej školy*. Banská Bystrica, 2011, 156 s. ISBN 978-80-55701400.
- VÝROST, J. – SLAMĚNÍK, I. 2008. *Sociální psychologie*. Praha : Grada, 2008. 404 s. ISBN: 80-2471-428-8.
- ZELINA, M. *Teórie výchovy alebo hľadanie dobra*. Bratislava: SPN, 2004.
- ŽILÍNEK, M. *Ětos a utváranie mravnej identity osobnosti*. Bratislava: Iris, 1997.

Banská Bystrica 8. 4. 2021

doc. J. Kaliský, PhD.
garant UEV